

Uwagi Instytutu Energetyki Odnawialnej do projektu Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ 2014-2020)

Rozdział 2. Strategia wkładu programu w realizację strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju, sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.

W latach 2006-2011 pozyskanie energii pierwotnej z OZE wzrosło w Polsce o 63% (z 200 PJ do 325 PJ). Z uwagi na krajowe uwarunkowania geologiczne i klimatyczne, energia pozyskiwana ze źródeł odnawialnych pochodziła w 2011 r. z biomasy stałej (85,5%) (...). Struktura ta wynika przede wszystkim z charakterystycznych dla naszego kraju warunków geograficznych i możliwych do zagospodarowania zasobów.

I w innym miejscu:

Zgodnie z zapisami Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030 dla rozwoju energetyki wiatrowej najlepsze obszary występują w północnej części Polski, najlepsze warunki do wykorzystania energii słonecznej występują w części województwa lubelskiego, południowo-zachodniej części województwa podlaskiego, wschodniej oraz zachodniej części Mazowsza, a także na Wybrzeżu Gdańskim (...)

Przyjęcie takiego założenia może w sposób nieuzasadniony ograniczać szanse niektórych regionów na rozwój efektywnych ekonomicznie inwestycji OZE. Prowadzone od wielu lat pomiary oraz doświadczenia zrealizowanych inwestycji świadczą o tym, że Polska jest krajem o słabo zróżnicowanych przestrzennie warunkach wiatrowych i słonecznych. W szczególności w kontekście małych i średnich inwestycji, większe znaczenie dla ich efektywności ma bezpośrednie otoczenie instalacji oraz uwarunkowania rynkowe.

Potencjał rynkowy rozwoju energetyki odnawialnej w poszczególnych regionach zależy od szeregu czynników, m.in. dostępności terenów pod nowe inwestycje (ograniczenie wynika też ze skali dotychczasowych inwestycji), ograniczeń środowiskowych i infrastrukturalnych, lokalnego zapotrzebowania na energię. Powyższe stwierdzenia (za KPZK) oddają już nieaktualną koncepcję podejścia do identyfikacji obszarów korzystnych dla rozwoju OZE, nie uwzględniającą realiów rynku i stanu rozwoju technologii, która to w efekcie postępu technicznego dostosowuje się do warunków klimatycznych i umożliwi efektywne wykorzystanie różnych lokalizacji (np. technologia turbin wiatrowych przeznaczonych dla terenów o niskich prędkościach wiatru). Zapisy determinujących ogólnie rozwój OZE w układzie przestrzennym w oparciu wyłącznie o warunki naturalne są nadinterpretacją i nie powinny stanowić kryterium dzielącego regiony w dostępie do finansowania. Podejście metodyczne, które można byłoby w tym przypadku zalecić mogłoby uwzględniać m.in. wyniki analizy *Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii, ze zmianami wynikającymi z rozwoju technologii OZE*.

Wniosek: postulujemy rezygnację z akapitu z odwołaniem się do KPZK lub opatrzenie go komentarzem: *Generalnie wielkość zasobów energii promieniowania słonecznego, ale także energii wiatru na terenie Polski nie jest silnie zróżnicowana w sensie regionalnym, a potencjał rynkowy energetyki odnawialnej w poszczególnych regionach zależy od szeregu czynników, m.in. dostępności terenów pod nowe inwestycje, aktualnego stanu wykorzystania zasobów (stopnia nasycenia na danym obszarze dotychczasowych inwestycji), ograniczeń środowiskowych i infrastrukturalnych, lokalnego zapotrzebowania na energię¹ i generalne wskazania z map małoskalowych nie stanowią kluczowego kryterium decyzyjnego.*

2.

Podano zaniżone koszt budowy instalacji OZE do 2020 r. (ok. 13 mld euro), bez powołania się na źródło i bez założeń. Kwota wydaje się zaniżona.

Wniosek: proponujemy podać założenia do obliczeń lub powołać się na źródło danych.

3.

(...) rozwijanie generacji rozproszonej opartej na odnawialnych źródłach energii będzie wymagało dostosowania do nowych warunków zarówno samej sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, jak i procedur dotyczących ich funkcjonowania, zabezpieczeń.

Co do zasady generacja rozproszona w warunkach zrównoważonego wykorzystania odnawialnych zasobów energii, przy planowanej w Polsce stosunkowo niewielkiej mocy zainstalowanej do 2020 roku nie wymaga rozwoju sieci przesyłowej (tym bardziej że środkami POIiŚ nie będzie wspierana morska energetyka wiatrowa i są znikome szanse na zbudowanie takich obiektów przed 2020 r.). „Zabezpieczenia” dotyczą obecnie tzw. przepływów karuzelowych na granicy z Niemcami i nie są związane z planowanymi inwestycjami w OZE po stronie polskiej. Wręcz przeciwnie, rozwój generacji rozproszonej może przyczynić się do obniżenia kosztów rozwoju sieci przesyłowej w kraju, a krajowa generacja mocy z OZE w systemach rozproszonych obniży skalę przepływów karuzelowych.

Wniosek: Z uwagi na fakt, że rozwój krajowej sieci przesyłowej nie będzie determinowany przez POIS 2014-2020 proponujemy wykreślić słowa o sieci przesyłowej.

4.

W diagnozie dotyczącej stanu infrastruktury energetycznej pominięto bardzo zły stan sieci energetycznych niskiego napięcia na obszarach wiejskich. Priorytetem powinien być rozwój tego typu sieci rozdzielczych na obszarach wiejskich, gdzie już obecnie są największe problemy z zaopatrzeniem w energię elektryczną (np. w towarowych gospodarstwach rolnych i przedsiębiorstwach rolnych) i wykorzystaniem największych właśnie na tych obszarach odnawialnych zasobów energii. Szeroko zakrojony program rozwoju OZE na obszarach wiejskich i modernizacji sieci wiejskich w ramach budowy inteligentnych sieci są realizowane ze środków publicznych w różnych krajach. Np. w USA² program taki finansowany już od 2007 roku. W 2012

¹ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii - wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020*. umowa nr. DKR/BDG-II/POPT/348/11

² National Science and Technology Council: *A Policy Framework for the 21 st Century Grid: Enabling Our Secure Energy Future*. Washington DC, June 2011.

roku miał budżet 6,1 mld USD³, w tym 4 mld USD na budowę OZE (głównie czyste ekologicznie, ale niestabilne źródła jak elektroniczne wiatrowe i systemy PV) na obszarach wiejskich i ich integrację.

Takie działania służą poprawie lokalnego i regionalnego bezpieczeństwa energetycznego i zachowania spójności społecznej i gospodarczej.

W Polsce trudno o źródła finansowania tego typu inwestycji. Rozwój tych sieci, z perspektywy generacji nie będzie wspierany w ramach PROW i RPO.

Wniosek: POLiŚ II jest jedynym programem który może zapewnić możliwości rozwoju tym obszarom z punktu widzenia zaopatrzenia w (lokalnie generowaną) energię elektryczną, a kluczem jest planowy rozwój sieci energetycznych niskiego napięcia na obszarach wiejskich. Postulujemy wskazać explicite na taki obszar interwencji, gdzie mechanizmy rynkowe nie działają

Rozdział 3. ZAŁOŻENIA I OPIS OSI PRIORYTETOWYCH

1.

Postulujemy potrzebę wprowadzenia nowego Priorytetu Inwestycyjnego (PI) pt. „Produkcja urządzeń dla OZE”. Priorytet taki istniał w POLiŚ 2007-2013. Obecnie jest on jeszcze bardziej potrzebny, gdyż nie w pełni skuteczna promocja krajowej „zielonej gospodarki” oraz konkurencja ze strony firm zagranicznych powoduje, że znaczna część środków na realizację celów dotyczących OZE wyptywa z kraju. Ważnym jest, aby proponowany priorytet inwestycyjny był uruchomiony w pierwszej kolejności (jak najszybciej), tak aby produkowane w kraju urządzenia mogły trafić na rynek krajowy przed szczytem inwestycji w produkcję energii z OZE, który może przypaść na lata 2016-2018.

Tak sformułowany priorytet – produkcja urządzeń dla OZE- nie powinien być zagrożony dużym ryzykiem ew. wstrzymaniem środków FS/EFRR przez Komisję Europejską w wyniku uznania że Polska nie spełnia kryteriów *ex ante* (brak wdrożenia dyrektywy 2009/28/WE), gdyż nie jest związany bezpośrednio z celem ww. regulacji unijnej, a daje korzyści gospodarcze dla kraju. Zagrożenie niespełnieniem kryteriów *ex ante* dotyczy przede wszystkim wsparcia dla produkcji energii.

Wniosek: Ustanowić dodatkowy Priorytet Inwestycyjny (PI) pt. „Produkcja urządzeń dla OZE”.

2.

Wśród czynników (kryteriów) branych pod uwagę przy wyborze inwestycji OZE do wsparcia w priorytecie inwestycyjnym 4.1 wymieniono: *najlepszy stosunek ilości energii w stosunku do wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MW mocy zainstalowanej w danej instalacji.*

Przyjęcie takiej koncepcji kwalifikacji inwestycji doprowadzi m.in. do preferowania takich technologii jak współspalanie biomasy z węglem w starych elektrowniach cieplnych/kondensacyjnych, co jest działaniem wysoce nieefektywnym w sensie wykorzystania odnawialnych zasobów energii i ochrony środowiska oraz doraźnym i nie musi przełożyć się na realizację celu krajowego na OZE na 2020 rok. Znacznie lepszym kryterium jest koszt produkcji energii zł/MWh w okresie minimum kolejnych 15 lat oraz zgodność z KPD, z podziałem na koszyki technologiczne (rodzajów OZE). KPD uwzględnia i dopuszcza technologie droższe i tańsze inwestycyjnie z uwagi na konieczność równoważenia wykorzystania zasobów i dywersyfikacji rynku energii z OZE. Kryterium wysokości nakładów inwestycyjnych doprowadzi do realizacji zupełnie innej, droższej, strategii niż KPD.

Ważnym kryterium powinna być wielkość mocy zainstalowanej i preferencja dla źródeł mniejszych z uwagi na zrównoważone wykorzystanie zasobów oraz łatwiejsze (i mniej kosztowne) pokonanie problemów z przyłączeniem źródeł OZE do sieci. Projekt POIS nie podaje informacji o „linii demarkacyjnej” z RPO wyrażonej np. w wysokości nakładów inwestycyjnych lub wielkości mocy zainstalowanej, co uniemożliwia zaproponowanie konkretnych rozwiązań w tym zakresie.

³ 2012 budget for the U.S. Department of Agriculture (USDA)

Wniosek: Kryterium wyboru projektów powinien być koszt produkcji energii zł/MWh w okresie minimum kolejnych 15 lat oraz zgodność z KPD, z podziałem na „koszyki” technologiczne (rodzaje OZE)

3.

Nie ma uzasadnienia merytorycznego, ale jest wiele przeciwwskazań ekonomicznych i prawnych (zaburzenie konkurencji na rynku), aby wsparcie w ramach CT4 (PI 4.1) wspierać tylko budowę „farm wiatrowych, instalacji na biomasę, instalacji na biogaz, oraz sieci”. **W taki sam sposób powinny być wspierane nowe np. elektrownie wodne i systemy fotowoltaiczne, które jeszcze przed 2020 staną się źródłami tańszymi (w sensie kosztu produkcji energii) niż ww.** Obecnie już pozwalają na produkcję tańszej energii elektrycznej niż np. biogazownie, które powinny być silnie wspierane w okresie do 2020 roku.

Nie ma też żadnego powodu, aby z POIiŚ II wykluczać lub marginalizować „ograniczony udział i warunkowość ew. dostępu do wsparcia) duże (większe niż te które standardowo pojawiają się w RPO, np. 2 MW) systemy do produkcji ciepła z wykorzystaniem energii promieniowania słonecznego (systemy ciepłownicze w spółdzielniach mieszkaniowych i sieci oraz źródła przedsiębiorstw ciepłowniczych i energii geotermalnej. Wsparcie powinno być też kierowane na większe mikrosieci elektryczne i ciepłone z systemami hybrydowymi i magazynami energii o łącznej mocy powyżej ok. 10 MW (takie rozwiązania znacząco obniżają koszty rozwoju sieci i koszty bilansowania mocy).

Wniosek: wspierane powinny być wszystkie duże i małe technologie OZE (z wyjątkiem pojedynczych źródeł), które są uwzględnione w KPD lub agregaty mniejszych projektów w zintegrowanych np. w mikrosieci

4.

Trudno znaleźć uzasadnienie dla skierowania praktycznie w całości pomocy w PI 4.1 dla jednostek samorządu terytorialnego administracji rządowej, organizacjom pozarządowym, spółdzielniom oraz wspólnotom mieszkaniowym i dodatkowo jedynie wybranym przedsiębiorcom czy podmiotom świadczącym usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego nie będących przedsiębiorcami. Nie poprawia sytuacji i budzi dodatkowe wątpliwości selektywność dopuszczająca do pomocy publicznej jedynie „przedsiębiorców korzystających z sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych”. Jest to niczym nie uzasadnione zawężenie, które skutkować będzie zachwianiem zasad konkurencyjności.

Odwołując się do zasadniczego celu (wzrost udziału energii z OZE) oraz efektywności gospodarowania środkami POIiŚ, a także bazując doświadczeniach POIiŚ I, **pomoc finansowa powinna być szczególnie skierowana do sektora przedsiębiorstw (głównie MŚP)**. Niespotykane i nieuzasadnione ani prawem UE ani zasadami przyjętymi w prawie krajowym i ogólnymi zasadami jest otwarte preferowanie dużych firm, w szczególność w PI 4.2. Samorządy terytorialne powinny w szczególności być zaangażowane w przygotowanie warunków i do inwestycji realizowanych przez sektor prywatny, gdyż pozwala to na efektywniejszą realizację inwestycji, tworzenie większej liczby nowych miejsc pracy, zapewnia samorządom strumień trwałych przychodów z podatków⁴. Ww. korzyści w powiązaniu ze zmniejszeniem kosztów bieżących utrzymania infrastruktury energetycznej w sytuacji, gdy inwestorem są samorządy powali na obniżenie deficytu budżetowego w jednostkach samorządu terytorialnego JST.

Wniosek: Beneficjentami powinny być zatem przede wszystkim przedsiębiorstwa, z preferencją dla MSP oraz samorządy, w szczególności realizujące bardzo duże projekty „zbiorowe” bezpośrednio na rzecz wielu mieszkańców – jako agregator. *Explicite* beneficjentem powinni być rolnicy realizujący duże programy w ramach grup producenckich lub spółdzielni. Aktualna wersja PROW wskazuje że OZE nie będą (jeżeli w ogóle) elementem marginalnym w PROW. W taki sposób można spełnić kryterium „dodatkowości” i komplementarności POIiŚ wobec innych programów. Wobec inwestycyjnego charakteru CT i PI i planowanych dużych udział organizacji pozarządowych jako beneficjentów tego programu (olbrzymie ryzyko nie zrealizowania dużej inwestycji) nie powinien być priorytetem.

⁴ Instytut Energetyki Odnawialnej. Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii - wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.